

Arkivsak-dok. 23/03005-1
Saksbehandler Ann Katrin Kirkeslett

Utval	Møtedato	Utvalsak
Formannskapet	20.11.2023	PS-80/23
Kommunestyret	14.12.2023	

Budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027

Kommunedirektøren si innstilling:

1. Handlingsplan 2024-2027

Vestnes kommunestyre vedtek kommuneplanen sin handlingsdel 2024-2027 slik det går fram i kommunedirektøren sitt forslag til budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027.

2. Budsjett 2024 og økonomiplan 2024-2027

Vestnes kommunestyre vedtek økonomiplan for 2024-2027 og årsbudsjett for 2024 i samsvar med bevillingsoversiktene etter §5-4, slik det går fram i kommunedirektøren sitt forslag til budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027.

3. Klima og miljø

Vestnes kommunestyre vedtek klimabudsjettet med tiltak slik det ligg føre i kommunedirektøren sitt forslag til budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027.

4. Investering og låneopptak

- a) Vestnes kommunestyre vedtek investeringsbudsjettet for 2024 i samsvar med bevillingsoversiktene etter § 5-5, slik det går fram i kommunedirektøren sitt forslag til budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027
- b) Vestnes kommunestyre godkjenner låneopptak på kr 18,02 mill. kroner til finansiering av kommunen sine investeringar, jf. Kommuneleva §14-15 første ledd
- c) Vestnes kommunestyre godkjenner låneopptak på 15 mill. kroner til finansiering av vidareutlån til bustadformål, jf. Kommuneleva §14-17
- d) Vestnes kommunestyre godkjenner bruk av trekkrettigheit og opptak av likviditetslån ved behov med inntil 80 mill. kroner. Dette i samsvar med kommunen sitt økonomi- og finansreglement.

5. Eigedomsskatt

- a) I medhald av Eigedomsskattelova §§ 2 og 3, skriv Vestnes kommunestyre ut eigedomsskatt for 2024 på alle faste eigedommar i heile kommunen. På tidlegare skattlagte verk og bruk skriv Vestnes kommune ut skatt på næringsdelen (bygning og grunn). Ein skriv ut skatt på det særskilde skattegrunnlaget redusert med seks sjuandedelar i 2024 (overgangsregel til §§ 3 og 4, første ledd første pkt. i Eigedomsskattelova)
- b) Generell skattesats vert sett til 7,0 promille. For bustad og fritidsbustad vert skattesatsen halden uendra på 4,0 promille. Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget er 4,0 promille. jf. Eigedomsskattelova § 11, 1. ledd og § 13
- c) Det vert ikkje rekna botnfrådrag for bustaddelen i bustadar og fritidsbustadar jf. Eigedomsskattelova §§ 11, 2. ledd
- d) Som standard vert det 4 betalingsterminar jf. Eigedomsskattelova § 25. Vestnes tilbyr fleksibel fakturering, der ein kan velje mellom 1, 4 eller 12 terminar etter visse reglar.
- e) For utskriving av eigedomsskatt på bustadeigedomar skal kommunen bruke Skatteetaten sitt formuesgrunnlag for dei bustadane der dette er berekna (§ 8 C-1 i Eigedomsskattelova). Elles skal Vestnes kommune sine gjeldande eigedomsskattevedtekter med revideringar vedtekne av Vestnes kommunestyre, nyttast
- f) Vestnes kommunestyre frittek etter § 7 i Eigedomsskattelova:
 - i. Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagne kommunen, fylke eller staten
 - ii. Eigedom som har historisk verdi

6. Finansielle måltal

Vestnes kommunestyre vedtek følgjande finansielle måltal:

Finansielle måltal	2024	Langsiktig måltal
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	0,6 %	> 1,75 %
Disposisjonsfond i % av driftsinntekter	1,8 %	> 5 %
Netto lånegjeld i % av driftsinntekter	73,3 %	< 75 %

Saksopplysninger

Bakgrunn:

Med heimel i kommunelova kapittel 14 skal kommunestyret vedta årsbudsjett for det komande året og økonomiplan for dei neste fire åra før årsskifte. Det er formannskapet som innstiller med sitt forslag til kommunestyret.

Budsjettet for det første året er bindande, medan økonomiplanen for dei påfølgjande åra er retningsgjevande. Etter plan- og bygningsloven kan økonomiplanen inngå eller utgjere handlingsdelen. Desse planane heng i hop og må sjåast i samanheng.

Kommuneplanen sin handlingsdel syner korleis Vestnes kommune skal følgje opp kommuneplanen som er det overordna styringsdokument, i tillegg til lovpålagde oppgåver og nasjonale styringssignal. Budsjett og økonomiplanen skal vise kommunestyret sine prioriteringar og beviljingar samt dei mål og premissar som dette blir bygd på. Det skal også vise til utviklinga i kommunen sin økonomi og utvikling i gjeld og andre vesentlege langsiktige forpliktingar. Økonomiplanen skal vise til korleis langsiktige utfordringar, mål og strategiar blir følgt opp.

Budsjettet og økonomiplanen skal delast inn i ein driftsdel og ein investeringsdel. Desse skal setjast opp i balanse og vere realistisk, fullstendige og oversiktleg.

Kommunestyret skal etter økonomireglementet vedta netto driftsramme på sektornivå. Kommunedirektøren har fullmakt til å fordele budsjettet vidare til dei ulike einingane innanfor sektorane.

Lenke til budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027:

<https://pub.framsikt.net/2024/vestnes/bm-2024-økonomiplan2024>

Vurdering

Kommunen blir påverka av ustabilitet i verda. Krigen i Ukraina og generell høg aktivitet i økonomien har bidratt til høg prisvekst. Høg prisvekst og stramt arbeidsmarknad bidreg til høg lønsvekst. Høg løns- og prisvekst påverkar kommunen sitt handlingsrom gjennom auka drift- og investeringsutgifter, kor løn utgjer ein vesentleg del. Vidare har Norges Bank heva renta betydeleg gjennom 2023 med bakgrunn i den høge prisveksten. Alt dette påverkar handlingsrommet til kommunen negativt.

Lånerenta var på eit historisk lågt nivå under pandemiperioden. Frå 2022 har renta auka gradvis og vore større enn det som var venta for eitt år sidan som følgje av høg prisvekst. Det er forventa at rentetoppen er nådd i 2024, og deretter flater ut dei påfølgjande åra. Renteutgiftene for 2024 aukar med om lag 5,7 mill. kroner i høve opphavelig budsjett for 2023. Og det med utgangspunkt i eit særskilt nivå knytt til nye investeringar. Ei auke i rente og avdrag må dekkast inn gjennom reduksjon i tenesteproduksjonen.

Dei siste åra har vore krevjande med Covid-19 og no krigen i Ukraina. I 2022 busette vi over 140 flyktningar, og i 2023 er vedtaket å busette 100 flyktningar. Vestnes kommune har god erfaring med busetting og integreringsarbeid. Oppvekstsektoren og helse- og omsorgssektoren har bygd opp tenestenivået for å kunne handtere flyktningane som har kome, og må etter dagens føresetnadar fortsett ha det same tenestenivået også i 2024. Etter kvart som talet på flyktningar avtek må tenestene byggjast ned. Å byggje ned i same takt viser seg ofte å vere krevjande. I 2024 vil kommunen få høgare integreringstilskot enn direkte auke i utgifter knytt til handtering av flyktningar. Meirinntekta er nytta til å finansiere andre tenester (som også flyktningane nyttar), samt mogleggjer avsetting til disposisjonsfond.

Vert forslaget til statsbudsjett knytt til endring om vertskommunefinansiering vedteke, vil dette ha store innverknadar på økonomien for Vestnes kommune. Det er føreslått å ta bort skjermingsordninga, noko som inneber at Helsedirektoratet vil berekne nivå på tilskot direkte basert på fråfall av bebuar, utan ei nedtrappingsgrense per år slik det er i dag. Det vil vere ei sær stor utfordring å greie å omstille drifta frå eitt år til eit anna basert på fråfall av bebuarar, med eit inntektstap som vil vere vesentleg og varierende.

Vi er no inne i ei stor omstilling for å redusere driftsnivået, noko som vil vere krevjande for politikarar, tilsette, administrasjon og innbyggjarar. Ein må vere budd på at vi må redusere utgiftene betydeleg. Tal frå til dømes kommunebarometeret syner at det er ikkje noko fasitsvar at til meir enn puttar inn av pengar, til betre blir kvaliteten. Tvert imot ser vi mange effektive kommunar har god kvalitet. Vi må difor redusere utgiftene, men samstundes arbeide med å behalde kvaliteten eller auke kvaliteten. Dette vil vere krevjande og på kort sikt må ein rekne med redusert kvalitet og volum i tenesteproduksjonen.

Finansielle måltal

Kommunestyret er pliktig til å forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevna bli ivaretatt over tid, og har vedteken tre finansielle måltal som skal indikere om kommunen sin samla økonomi utviklar seg i riktig retning. Måltala er netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad.

Netto driftsresultat

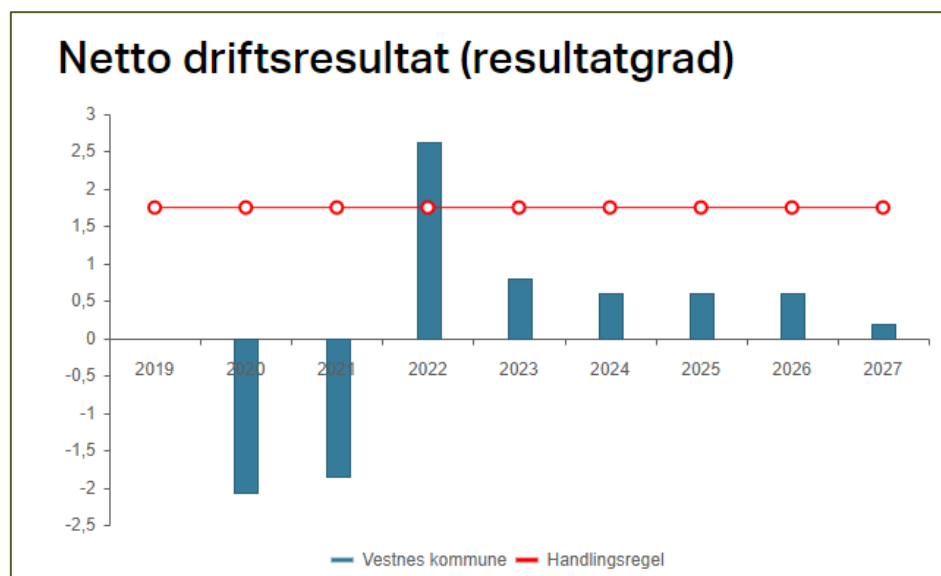
Teknisk berekningsutval anbefala at kommunesektoren bør ha eit netto driftsresultat på 1,75 % over tid som eit minimum. Det vil for Vestnes kommune bety eit positivt netto driftsresultat på rundt 15 mill. kroner i 2024. Ut frå den økonomiske situasjonen som kommune står i, vil det vere lite realistisk å ha dette som ein målsetting i planperioden. Kommunedirektøren rår til at måltalet på 1,75 % bør vere ei langsiktige målsetting, for å kunne bevare kommunen si formue over tid.

Netto driftsresultat har variert mykje frå år til år. Vestnes kommune har over mange år hatt ei alt for høgt driftsnivå, noko som førte til at kommunen blei meldt inn i ROBEK i 2022. Opphaldet i ROBEK varte berre eitt år, sidan driftsresultatet i 2022 blei sær godt. Det gode resultatet i 2022 kom ikkje av ei sær effektiv drift, men av fleire ekstraordinære inntektsposter. Tenesteproduksjonen er ennå alt for høg. Utviklinga visar at det må store endringar til i drifta for å oppnå ein berekraftig økonomi. I budsjett- og

Økonomiplan 2024-2027 er det budsjettert med eit netto driftsresultat som er positivt, men likevel eit godt stykke under anbefalt nivå.

For å kunne oppnå eit positivt driftsresultat dei neste åra er det lagt inn ei rekke tiltak for å redusere driftsnivået i tenesteproduksjonen. Det er heilt avgjerande at alle tiltak som kommunedirektøren legg fram blir gjennomført og gir dei økonomiske effektane som er førespegla.

Grafen under viser korleis resultatet har utvikla seg frå 2020, og korleis nøkkeltalet vil utvikle seg i åra framover dersom ein legg til grunn kommunedirektøren sitt forslag til budsjett- og økonomiplan. Måлтаlet er på 0,6 % dei tre første åra, og deretter ned til 0,2 % i 2027. Bakgrunn for at måлтаlet går ned skuldast i hovudsak vesentleg reduksjon i sentrale inntekter. Positivt netto driftsresultat dei første åra vil truleg gå med til å dekke inn tidlegare års meirforbruk, dersom prognosa for 2. tertial 2023 endar opp med å bli faktisk årsresultat. Det betyr at det kan ta fleire år før kommunen får sette av midlar på sparekontoen sin.

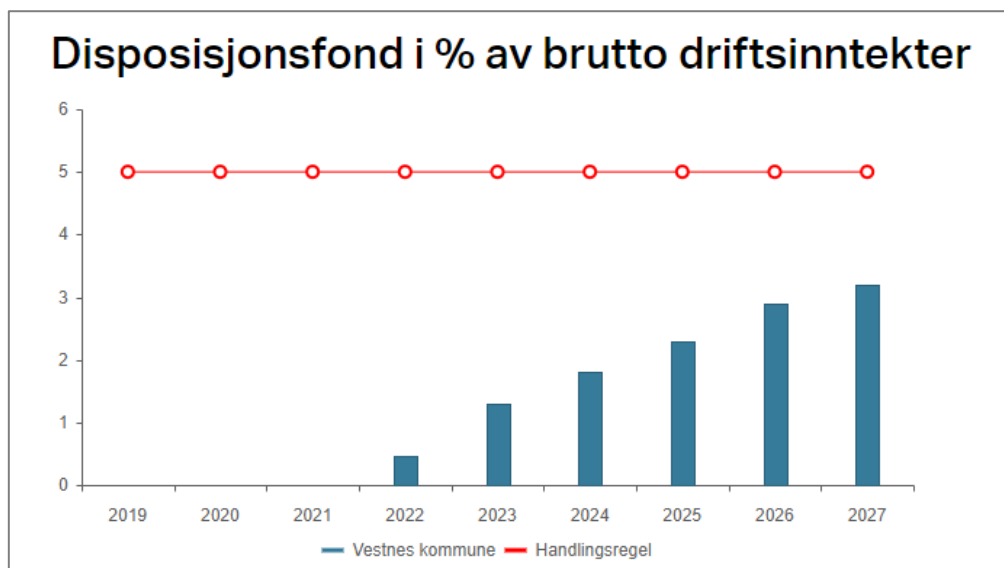
Disposisjonsfond

Med bakgrunn i eit godt resultat i 2022 blei det anledning til å sette av midlar på disposisjonsfond. Kommunen har difor 3,9 mill. kroner på disposisjonsfond, som utgjør 0,47 % av driftsinntektene, ved inngangen til 2023. Dersom vi legg til grunn årsprognosa i siste tertialrapport vil kommunen bruke opp heile disposisjonsfondet i 2023, samt måtte bruke dei avsette midlane på disposisjonsfond i 2024 og 2025 til å nedbetale tidlegare års meirforbruk.

Måлтаlet som er vist i tabellen under stig i planperioden, sidan ein her legg til grunn at dei avsette midlane blir ståande på disposisjonsfond kvart år. Gitt siste økonomisk status, så vil disposisjonsfondet mest truleg bli tømt dei neste to åra for å dekke tidlegare års meirforbruk. Nøkkeltalet vil difor mest truleg ligge nærare 0 %. Det er likevel satt av midlar på disposisjonsfond i økonomiplanperioden kvart år,

for å ha moglegheit til å nedbetale tidlegare års gjeld og etter kvart kunne sette av midlar på sparekontoen.

Ut frå den økonomiske situasjonen og føresetnadane som ligg til grunn i økonomiplanen, ser kommunedirektøren det krevjande å skulle nå anbefalinga med eit disposisjonsfond på 5-10 % i nær framtid. Likevel bør ein på lang sikt strekkje seg etter å kome dit kor ein har eit høgt nok disposisjonsfond til å handtere uføresette svingingar. Kommunedirektøren rår difor til at det langsiktige målalet for disposisjonsfond fortsett bør vere på 5 %. Basert på budsjetterte driftsinntekter for 2024 utgjer dette om lag 45 mill. kroner.

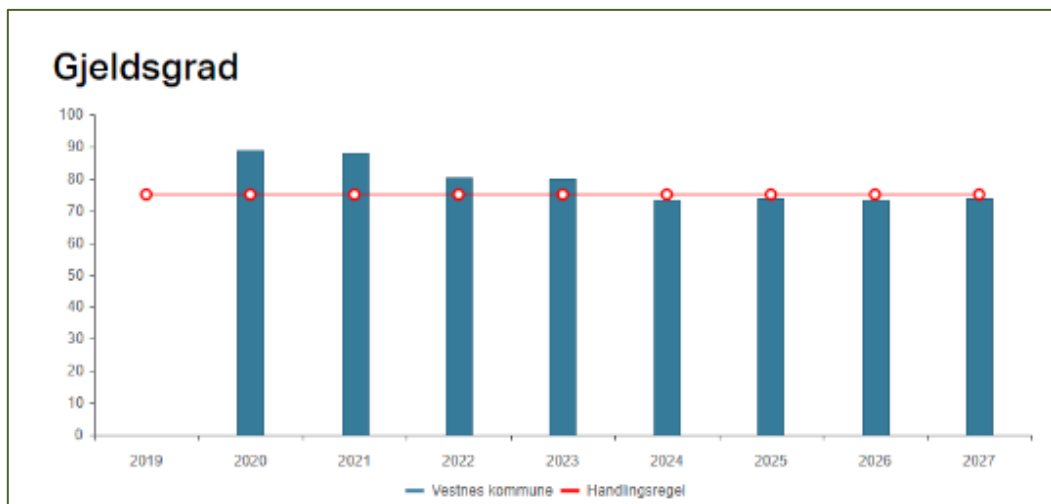
Gjeldgrad

I kommunelova står det at kommunen ikkje skal ta vesentleg finansiell risiko i gjeldsforvaltninga. Kva finansiell risiko kommunen toler vil vere avhengig av kommunen sitt disposisjonsfond og driftsnivå. Med bakgrunn i at kommunen har eit veldig lite disposisjonsfond som truleg blir tømt i 2023, og eit alt for høgt driftsnivå, er det eit viktig mål å redusere lånegjelda slik at den finansielle risikoen blir redusert.

Gjeldsgraden auka mykje i 2019 som følgje av låneopptak til Helsehuset Stella Maris, og har etter det haldt seg relativt høg. Ein høg gjeldsgrad og ei rente som har auka jamt etter pandemiperioden har gjort at ein stadig større del av dei årlege driftsinntektene blir bunde opp til å dekke renter og avdrag. Det har vore eit særskilt investeringsnivå dei siste par åra, noko som har bidratt til at gjeldsgraden har gått gradvis ned etter 2021. Dette er også ei målsetting i økonomiplanperioden 2024-2027, kor investeringsnivået er satt på eit minimum.

I økonomiplanperioden for 2024-2027 går gjeldsgraden ned, og vil ligge rett i underkant av 75 %. Bakgrunn for at målalet går ned skuldast auke i driftsinntektene, eit særskilt investeringsnivå, samt at det blir betalt meir i avdrag enn opptak av lån. Det er viktig at gjeldsgraden går ned med tanke på å få

Økonomien på riktig spor. Kommunedirektøren rår til at det langsiktige måltallet for gjeldsgrad er å halde seg under 75 %, noko forslag til økonomiplan 2024-2027 oppfyller.

Investering

På grunn av den økonomiske situasjonen er investeringsnivået i planperioden satt til eit minimum. Målet er at låneopptak skal vere mindre enn betalte avdrag, slik at gjeldsgraden går ned. Ikkje alle investeringar som er spelt inn er prioritert i 2024. Det er gjort ei krevjande prioritering på kva prosjekt som bør gjennomførast sett opp mot eit økonomisk forsvarleg investeringsnivå. Den største enkeltinvesteringa i 2024 er utskifting av vassrør på Myraområdet, som er estimert til ei kostnadsramme på 5 mill. kroner. Det har i fleire år vore varsla om at det er store behov for investeringar på Myraområdet, og dette er ei av dei investeringane som er naudsynt å få gjennomført neste år. Det er også vurdert at nokre tiltak innan barnehagesektoren må då vike framfor tiltak innan skulesektoren. Skulane har ikkje vore prioritert dei siste åra grunna påvente av ny ungdomsskule. Sidan dette blir utsett på ubestemt tid, ser ein det naudsynt å foreta enkelte investeringar på bygg, inventar og utstyr i skulane.

Klima og miljø

Klimalova har som mål at utsleppa av klimagassar i 2030 skal vere minst 50, helst 55 % lågare enn i 1990. Dette er ei krevjande målsetning som krev at Vestnes kommune arbeidar mot Vestnessamfunnet heilskapleg. Vestnes kommune er ein viktig pådrivar, men samstundes kan vi redusere klimagassar gjennom vår rolle som lokal planmynde, eigar av bygg og anlegg, grunneigar, innkjøpar, samfunnsutviklar med meir.

Kommunestyret har vedteken følgjande klimamål (PS-130/21):

- Det skal arbeidast mot at Vestnessamfunnet sine klimautslepp skal innan 2030 vere redusert med 60 % samanlikna med nivået i 2009. Dette omfattar både direkte utslott innanfor

kommunen sitt geografiske område og indirekte utslepp som følgje av aktivitetar initiert av organisasjonen Vestnes kommune.

- Det skal arbeidast mot at innan 2050 skal Vestnessamfunnet redusere sitt klimafotavtrykk med 95 % samanlikna med nivået i 2009.

I klimabudsjettet føreslår kommunedirektøren ei vidareføring av tiltaka som var føreslått ved førre budsjettbehandling, samt nokre nye tiltak. Det er først og fremst prioritert klimatiltak som kan gjennomførast innanfor einingane sine driftsrammer. Sidan målet er å redusere gjeldsgraden, er det få tiltak som går over investeringsramma. Dei investeringane som er føreslått, bidreg både til å redusere klimautslepp og driftsutgifter.

Oppsummering

Som saken viser må kommunen gjere grep og foreta ei stor omstilling for å redusere driftsutgiftene betydeleg i åra framover. Tenesteproduksjonen må endrast, noko som vil føre til mellom anna redusert tenestevolum og tenestekvalitet. Effektivitet i tenesteproduksjonen må også stå i fokus. Omstillingar er heilt naudsynte, og svært krevjande, men avgjerande for å få balanse mellom tenesteproduksjonen og dei økonomiske føresetningane vi har. Dette vil igjen gi handlingsrom for å utvikle organisasjonen, gjere gode investeringar og gi gode tenester også i framtida. Kommunedirektøren sitt forslag til budsjett og økonomiplan tar eit viktig grep i rett retning, men er godt unna dei langsiktige målsettingane. For å sikre ei god utvikling av tenestene og ha moglegheit til å endre tenestene i tråd med endringane i befolkninga, er økonomisk berekraft nødvendig.

Kommunedirektøren har hatt fokus på å legge fram mest mogleg konkrete tiltak og ikkje nytte klassiske «ostehøvel» prinsipp og uspesifiserte tiltak. I tillegg er det lagt inn plusstiltak der ein aukar ramma til kommunalområde sett opp mot endringar i drifta. Dette for å få eit berekraftig og realistisk budsjett.

Kommunedirektøren syner elles til det digitale dokumentet [«Budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027»](#) for ytterlegare detaljar og vurderingar.

Vedlegg

Budsjett 2024, økonomi- og handlingsplan 2024-2027 (PDF-utgåve)

Særutskrift: